

กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3
จังหวัดชายแดนภาคใต้*

COMMUNICATION PROCESS FOR REINFORCEMENT PEACE OF SOCIAL
LEADER IN THAILAND'S THREE SOUTHERN BORDER PROVINCES

สุชาติ ไหมอ่อน

Suchat Mai-on

จารึก ศิริบุบผะ

Charuek Sirinupong

อำพร มณีเนียม

Umporn Maneeniam

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: suchatmion@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์1)เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างได้แก่กลุ่มผู้นำทางศาสนาในระดับสูงและกลุ่มผู้นำชุมชนจำนวน 21 คน ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่าทั้งผู้นำชาวไทยพุทธและมุสลิมต่างก็มีแนวคิดในการสื่อสารระหว่างกันที่อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจกันและกัน การสื่อสารถึงกันและกันอย่างสร้างสรรค์ การได้นำเอาทัศนคติหรือความรู้สึกที่ถูกต้องที่มีต่อกันไปต่อยอดเป็นการปฏิบัติจริงในการอยู่ร่วมกัน การสื่อสารที่อยู่บนฐานความเข้าใจภูมิหลังทางวัฒนธรรมของกันและกันสิ่งเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 2) ด้านปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการ

*

Received 2 July 2022; Revised 5 August 2022; Accepted 20 August 2022

สื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่า การที่กลุ่มชนทั้งไทยพุทธและมุสลิมมีวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมทางความคิดที่ต่างกันเป็นพื้นฐานอาจเป็นปัญหาและอุปสรรคในการสื่อสารการมีความรู้สึกถึงความเป็นพวกเขากันภายในจิตใจ มีทัศนคติบางประการที่แฝงด้วยอคติ มีความหวาดระแวงไม่ไว้นื้อเชื่อต่อกัน เหล่านี้ถือเป็นปัญหาและอุปสรรคในการสื่อสารเพื่อสร้างสังคมสันติให้เกิดขึ้นในพื้นที่ 3) ด้านการให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คณะผู้วิจัยได้นำเสนอถึงข้อเสนอแนะในการใช้เป็นกระบวนการสื่อสารเพื่อสันติของผู้นำของทั้งสองกลุ่มออกเป็นประเด็น 6 ประเด็นย่อย คือ การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมทางสังคม การให้ความรู้ การเรียนรู้สังคมพหุวัฒนธรรม การสื่อสารเชิงสันติ และการสร้างสัมพันธ์ของผู้นำ

คำสำคัญ: การสื่อสาร, การสร้างเสริมสันติ, จังหวัดชายแดนภาคใต้

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the communication process to promote peace of social leaders in the 3 southern border provinces 2) to study the problems and obstacles in the communication process for peace building of social leaders in the 3 southern border provinces 3) to Propose ways to promote peace among social leaders in the three southern border provinces. It Is a qualitative research. The sample consisted of 21 high-ranking religious leaders and community leaders. Data were collected by observation and in-depth interviews using descriptive data analysis. The results showed that 1) communication process to promote peaceful social leadership in the three southern border provinces was found. that both Thai, Buddhist and Muslim leaders have the idea of communicating with each other based on mutual understanding. creative communication with each other. Having the right attitude or feeling towards one another is a real practice of living together. communication based on understanding of cultural background leads to peaceful coexistence 2) Problems and obstacles in the communication process

to promote peace of social leaders in the three southern border provinces was found that The fact that both Thai Buddhists and Muslims have different cultures, lifestyles and thought cultures as a basis may be a problem and obstacle in communicating our feelings of being within our minds. They have certain attitudes with prejudice. These paranoias and disbelief are the barriers to communication in order to create a peaceful society in the area. 3) The research team has presented recommendations for the use of a peaceful communication process by the leaders of the two groups into six sub-themes: intercultural communication; social participation educating learning multicultural society peaceful communication and building relationships with leaders.

Keywords: Communication, Promote Peace, The 3 Southern Provinces

บทนำ

การสร้างเสริมสันติใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังคงเป็นสิ่งที่ทุกฝ่ายทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ต่างมีความพยายามในการแสวงหาแนวทางแก้ไขกันอยู่ ซึ่งที่ผ่านมาเป็นเวลาหลายปี ปัญหาความรุนแรงก็ยังไม่สามารถแก้ไขได้อย่างเป็นรูปธรรม ยังคงมีความรุนแรงเกิดขึ้นให้เห็นไม่เว้นแต่ละวัน ซึ่งในหลายแนวทางของความพยายามเพื่อการแก้ไขปัญหาความรุนแรงหรือความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อนำไปสู่การสร้างเสริมสันติที่ยั่งยืนถาวร ผู้วิจัยมองว่าวิธีการหนึ่งที่น่าสนใจศึกษาและสามารถนำมาเป็นแนวทางในแก้ไขปัญหาดังกล่าวก็คือ กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

การสื่อสาร เป็นถ้อยคำที่สามารถทำความเข้าใจต่อกัน โดยปกติการสื่อสารมักหมายถึง การติดต่อระหว่างกัน แต่ในทางทฤษฎีแล้วความหมายของการสื่อสารมีความหมายละเอียดลึกซึ้งมากกว่าการติดต่อระหว่างกันซึ่งเป็นความหมายที่คนส่วนใหญ่นิยมใช้กัน (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, ม.ป.ป.) และการสื่อสาร หมายถึงกระบวนการสื่อสารที่ประกอบด้วยผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร อย่างที่มักเรียกกันย่อๆ ว่า SMCR ซึ่งกระบวนการสื่อสารหาใช้ความหมายของการสื่อสาร เนื่องจากมันไม่ได้บอกคุณลักษณะที่ทำให้เข้าใจถึงความหมายของมันได้ เพราะกระบวนการสื่อสารดังกล่าวเป็นความรู้แจ้งแจ่มแจ้ง (สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, ม.ป.ป.) เนื่องจากการ

สื่อสารย่อมต้องประกอบด้วยผู้ส่งสาร เนื้อหาของสาร สื่อที่พาสารนั้นไป และผู้รับสาร การสื่อสาร เป็นกระบวนการสื่อความหมาย ซึ่งเป็นสื่อที่ยึดโยงบุคคลในองค์การไว้ด้วยกัน รวมทั้งบุคคลภายนอกองค์การด้วย เพื่อให้กิจการดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ด้วยดี การสื่อสารเป็นเครื่องมือที่มีอานุภาพมากสำหรับผู้บริหาร (ผู้นำทางสังคม) ในการที่จะถ่ายทอดนโยบาย ความรู้สึกนึกคิด และการชักจูงใจผู้อื่นให้ปฏิบัติตามตนตลอดไปจนถึงการครองใจคน ในอดีตที่ผ่านมา การสื่อสารสำหรับผู้บังคับบัญชาอาจหมายถึง การออกคำสั่งกำหนดนโยบาย การวางระเบียบที่ผู้บังคับบัญชากำหนดให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเท่านั้น แต่ในปัจจุบัน การสื่อสารหมายถึง “การสร้างความเข้าใจ” หมายถึง การสื่อความหมายทุกครั้ง จะต้องเป็นการสร้างความเข้าใจระหว่าง 2 ฝ่าย คือ ผู้ส่งสารและผู้รับสาร การสื่อสารอาจเป็นคำพูด สีหน้า ท่าทาง คำสั่งที่เป็นลายลักษณ์อักษร หรือแม้แต่ความเงียบ (พรพรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์, 2550)

จะเห็นได้ว่าการสื่อสารมีความสำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกคนทุกเพศทุกวัยตั้งแต่เกิดจนตาย ทั้งในชีวิตประจำวันตั้งแต่ตื่นจนกระทั่งนอนหลับ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสารในบุคคล การสื่อสารระหว่างบุคคล หรือการสื่อสารมวลชนก็ตาม ต่างก็มีเป้าหมายเพื่อบอกถึงความต้องการของตนเอง ของชุมชน หรือของสังคม เพื่อการโน้มน้าวให้เกิดความเห็นด้วยและยอมรับด้วยเหตุผลต่างๆ เหตุนี้เอง การสื่อสารจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการทำหน้าที่เป็นสื่อกลางเพื่อให้มนุษย์ในสังคมเกิดความคิดเห็นที่สอดคล้องกันและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข การสื่อสารที่มีกระบวนการ มีกลไก และมีวิธีการจึงเป็นวิธีการหนึ่งที่ผู้นำทางสังคมสามารถนำมาใช้เพื่อสร้างเสริมสันติในท่ามกลางความขัดแย้งและการเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงอย่างที่เกิดขึ้นใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ณ เวลานั้น

นอกจากการสื่อสาร กระบวนการสื่อสารที่มีความสำคัญยิ่งในการสร้างเสริมสันติแล้ว อีกสิ่งหนึ่งที่เป็นหัวใจหลักก็คือ ผู้นำทางสังคม ที่จะต้องเป็นผู้ขับเคลื่อนหลักในการสร้างเสริมสันติเพราะจะต้องเป็นผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด นั่นคือ การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันมิเช่นนั้นสิ่งที่เรียกว่า “สันติ” (Peace) ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็จะไม่เกิดขึ้นไม่ได้ ดังนั้น ผู้นำ (Leader) หมายถึง บุคคลที่มีภาวะผู้นำที่มีความสามารถสูง ชี้นำ สั่งการ มีอิทธิพลให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันก็ต้องทำให้สมาชิกในองค์การเกิดความพอใจในงานที่ทำด้วย ผู้นำจึงเป็นผู้ที่มีความสามารถหรือความเชี่ยวชาญเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและได้รับการยกย่องให้เป็นผู้นำเป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนทำให้องค์การหรือหน่วยงานประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว สามารถแข่งขันกับองค์การอื่นได้หรือไม่ในภาวะสังคมโลกปัจจุบันที่มีการแข่งขันสูง ผู้นำที่ดีจะต้องมี

ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีการติดต่อสื่อสารในองค์การที่ดี (สัมมา รณินิย, 2556) ทั้งนี้ หากได้ผู้นำทางสังคมที่มีความสามารถมีประสบการณ์และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย ผู้วิจัยเชื่อว่า สันติและความสงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้สามารถเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน ด้วยกระบวนการสื่อสารที่สามารถโน้มน้าวจิตใจให้ทุกฝ่ายมีความเห็นสอดคล้องกัน แล้วก็หันหน้ามาพูดคุยเจรจากัน พร้อมทั้งรับฟังเหตุผลของกันและกัน

จากเหตุผลที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้เพื่อนำเสนอเป็นแนวทางในการร่วมแสวงหาทางออกจากปัญหาความรุนแรงโหดร้ายที่เกิดขึ้นและสร้างความเดือดร้อนให้กับทุกฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพี่น้องผู้บริสุทธิ์ที่อาศัยอยู่ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างเสริมสันติที่ยั่งยืนถาวรอย่างแท้จริงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ผู้นำทางศาสนา และผู้นำชุมชนของศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง โดยแบ่งเป็นผู้นำระดับสูง ได้แก่ ผู้นำฝ่ายศาสนาพุทธ คือ เจ้าคณะจังหวัดหรือรองเจ้าคณะจังหวัด 3 จังหวัด รวม 3 รูป ผู้นำฝ่ายศาสนาอิสลาม คือ คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด 3 จังหวัดจังหวัดละ 1 คน รวม 3 คนและผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชนที่เป็นเจ้าคณะพระสังฆาธิการจังหวัด ละ 2 รูป รวม 6 รูป โต๊ะอิหม่ามจังหวัดละ 1 คน รวม 3 คน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นตัวแทนชาวไทยพุทธ 1 คน และเป็นตัวแทนชาวไทยมุสลิม 1 คน ต่อ 1 จังหวัด รวม 6 คน

โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมต่อสภาพความเป็นไปของกระบวนการสื่อสารและใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

ผลการวิจัย

1. ด้านการศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

ในการศึกษาถึงหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะได้ใช้วิธีการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แล้วนำเสนอพร้อมกับการวิเคราะห์เป็นหลักเพื่อให้เห็นถึงภาพรวมของกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจากการลงพื้นที่เป้าหมายและดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำทางสังคมโดยแบ่งเป็นผู้นำของสังคมชาวพุทธและผู้นำของสังคมมุสลิม สามารถพรรณนาได้โดยประมวลประเด็นได้ดังต่อไปนี้

ในด้านการศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้แก่ ปัตตานี ยะลาและนราธิวาส คณะผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

1) ความสำคัญของกระบวนการสื่อสารหรือการพูดคุย

จากการลงพื้นที่ศึกษาพบว่ากลุ่มผู้นำทางสังคมของชาวพุทธและมุสลิมต่างมีความเห็นไปในทำนองเดียวกันว่าในสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ การพูดคุยกันเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจมีความสำคัญมาก เพราะการพูดคุยกันจะเป็นปัจจัยหนึ่งสร้างความเห็นผิดให้กลับมาสู่ความเห็นที่ถูกต้องได้และสามารถนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้ในที่สุด การพูดคุยกันเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการสื่อสารมีความสำคัญในกระบวนการสร้างสันติสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้คือปัตตานี ยะลาและนราธิวาส เนื่องจากกระบวนการพูดคุยสามารถทำให้ผู้คนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข โดยผู้นำทางศาสนาได้มีความคิดว่าไทยพุทธกับมุสลิมอยู่ด้วยกันมาอย่างยาวนานแบบไม่มีปัญหา อาจจะมี ความขัดแย้งกันบ้างในกรณีเล็ก ๆ ซึ่งก็เป็นเรื่องธรรมดาโดยปัญหาความขัดแย้งบางประการสามารถจบลงได้ด้วยการที่ผู้นำของแต่ละฝ่ายมาพูดคุย สื่อสารทำความเข้าใจกัน (สัมภาษณ์ พระครูอุดมธรรมาทร, 2561)

2) การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์

จากการศึกษาโดยการสังเกตและสัมภาษณ์ผู้นำทางสังคมทั้งฝ่ายชาวพุทธและมุสลิม พบว่าผู้นำทางสังคมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความคิดเห็นว่าการสื่อสารที่มีความสำคัญคือการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ กล่าวคือ แม้ว่าเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จะสามารถยุติลงได้ด้วยการการพูดคุย แต่เหตุการณ์จะไม่สามารถสงบลงได้ด้วยการพูดคุยในเชิงลบ เช่น การเจรจากันบนพื้นฐานของการมีอคติ เกรงากันบนพื้นฐานของผลประโยชน์ ตรงกันข้าม ความขัดแย้งจะสามารถยุติลงได้ด้วยการเจรจาอย่างสร้างสรรค์ การเจรจากันอย่างสร้างสรรค์จะสามารถนำพาชาวชุมชนไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ได้ พลังอำนาจของการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์นั้นถือว่ามีพลังอำนาจมากสามารถเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ต่าง ๆ การพูดอย่างสร้างสรรค์คือการพูดที่มีเจตนาดีและอยู่บนพื้นฐานของความรักความเข้าใจ เพราะความรักความเข้าใจเป็นพื้นที่สำคัญของการแสดงออกมาทางคำพูด ความรักย่อมมาจากจิตใจ เมื่อจิตใจมีความรักเป็นฐานการแสดงออกทางวาจาก็ออกมาอย่างสร้างสรรค์ได้ (สัมภาษณ์ นายอารี핀 เจ๊ะแม, 2561)

3) การสื่อสารที่ดีต้องต่อยอดไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลลัพธ์ที่ดี

จากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยค้นพบว่าในกระบวนการสื่อสารของผู้นำของสังคมไทยพุทธและมุสลิม นั้น ผู้นำทางสังคมมีทัศนะว่าการสื่อสารที่ดีจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม เพราะหากมีเพียงการพูดคุยแต่ไม่มีการนำไปปฏิบัติก็ไร้ประโยชน์ ดังนั้น การสื่อสารที่ดีควรพัฒนาไปสู่การนำไปปฏิบัติให้เกิดผลลัพธ์ที่ดี ดังนั้น กระบวนการสื่อสารที่ดีจึงควรมีองค์ประกอบที่สำคัญคือการนำไปต่อยอดในลักษณะของการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลดีแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

4) การสื่อสารที่ดีต้องอยู่บนฐานความเข้าใจถึงวัฒนธรรมของกันและกัน

จากการศึกษาโดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มผู้นำทางสังคม ผู้วิจัยพบว่าในกระบวนการสื่อสารของผู้นำของสังคมไทยพุทธและมุสลิม นั้น ผู้นำทางสังคมมีทัศนะว่าการสื่อสารที่ดีนอกจากจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบโดยทั่วไปของการสื่อสารที่ถูกต้องแล้วจะต้องประกอบด้วยองค์ประกอบบางประการที่ในบางครั้งผู้ส่งสารเองควรตระหนักถึงนั่นคือความเข้าใจถึงภูมิหลังทางวัฒนธรรมของผู้รับสาร เพราะความเข้าใจถึงภูมิหลังทางวัฒนธรรมของผู้รับสารจะทำให้ผู้ส่งสารสามารถวิเคราะห์และตัดสินใจในการส่งสารอย่างถูกต้องและเหมาะสมกับภูมิหลังของผู้รับสารและทำให้กระบวนการสื่อสารสัมฤทธิ์ผลอย่างน่าพอใจ การที่

ทุกฝ่ายสามารถอยู่ร่วมกันได้มาเป็นเวลานานนับแต่อดีตเพราะต่างอยู่ด้วยกันบนพื้นฐานความเข้าใจกัน (สัมภาษณ์ นายอภิชาติ บินมามะ, 2561)

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาโดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มผู้นำทางสังคมทั้งชาวไทยพุทธและมุสลิม ผู้วิจัยได้ค้นพบลักษณะของกระบวนการสื่อสารของกลุ่มผู้นำที่ประกอบไปด้วยประเด็นต่าง ๆ อันแสดงถึงบรรยากาศของการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติสุขให้เกิดขึ้นในพื้นที่ดังนี้

1) การมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมคือการเปิดโอกาสให้กลุ่มผู้นำทางสังคมทั้งไทยพุทธและมุสลิมได้แสดงออกในโอกาสต่างๆ เพื่อเสนอถึงความรู้สึกรหรือความต้องการของตนหรือกลุ่มของตนให้อีกฝ่ายได้ทราบหรือรับรู้ การมีส่วนร่วมถือเป็นสิ่งสำคัญและก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการเป็นต้นว่า

1.1 ทำให้แต่ละฝ่ายได้แสดงทัศนคติอย่างเปิดเผยอันนำไปสู่แนวทางการสร้างความเข้าใจกันและกัน

1.2 ทำให้ทราบถึงข้อเท็จจริงบางประการอันจะนำไปสู่การคลี่คลายความเข้าใจผิดต่อกัน

1.3 ทำให้เกิดบรรยากาศแห่งความคุ้นเคยกัน

1.4 ทำให้แต่ละฝ่ายร่วมกันหาแนวทางในการสร้างเสริมสันติสุขให้เกิดขึ้นในพื้นที่

1.5 เป็นเวทีแห่งการพบปะพูดคุยสร้างความรู้จักมักคุ้นเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

กิจกรรมการมีส่วนร่วมนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญคือเพื่อให้กลุ่มผู้นำได้สื่อสารหรือพูดคุยกันอย่างใกล้ชิดซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายอันพึงประสงค์ที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจของทั้งสองฝ่าย

2. การให้ความรู้

การดำเนินการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างสันติสุขของกลุ่มผู้นำทางสังคม ได้มีการพูดคุยเกี่ยวกับการให้ความรู้แก่ประชาชน เช่นในเรื่องของการให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างความปรองดอง การเรียนรู้สังคมพหุวัฒนธรรม การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องทางกฎหมาย หรือในเรื่องของการเยียวยา การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสิทธิเสรีภาพ เป็นต้น นอกจากนี้การพูดคุยเกี่ยวกับการให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่เองแล้ว การพูดคุยเกี่ยวกับการให้ความรู้แก่สมาชิกก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทางเครือข่ายได้มีการแนะนำที่ดี ได้มีการจัดการอบรมหรือการแลกเปลี่ยนรู้แก่สมาชิก

ภายในเครือข่ายด้วยตัวเองเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจแก่สมาชิกในการดำเนินกิจกรรมที่ดี เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้

3) การสื่อสารเชิงสันติ

การสื่อสารเป็นเครื่องมือที่ทำให้มนุษย์สำเร็จประโยชน์โดยการใช้ปฏิสัมพันธ์ในลักษณะการแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้อื่น แม้ว่าการสื่อสารจะมีองค์ประกอบของความสำเร็จในการสื่อสารอย่างพื้นฐาน 5 ประการ คือ ผู้ส่งสาร ตัวสาร สื่อที่ใช้ ผู้รับสาร และการสื่อสารสำเร็จผล แต่ความสำเร็จตามองค์ประกอบทั้ง 5 ประการดังกล่าวนี้ก็แค่ความสำเร็จในแง่การบรรลุวัตถุประสงค์ของการสื่อสารที่ไม่ได้ครอบคลุมถึงคุณค่าหรือผลกระทบจากการสื่อสารว่าดีหรือไม่ดี เป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ต่อผู้ส่งและผู้รับอย่างไร อันหมายความว่าความสำเร็จของการสื่อสารดังที่กล่าวมาวัดความสำเร็จกันที่มีผู้ส่งสารได้ส่งตัวสารผ่านเครื่องมือหรือสื่อที่ใช้ไปยังผู้รับสาร เมื่อมีผู้รับสารก็ถือว่าการสื่อสารสำเร็จผล แต่การสื่อสารในเชิงสันติมีความหมายคือ จะต้องเป็นการสื่อสารที่ส่งผลดี เป็นประโยชน์ เป็นเหตุนำพาซึ่งความสุขสงบมายังบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่อยู่ในกระบวนการสื่อสารนั้น

4) การสร้างความสัมพันธ์ผู้นำ

การดำเนินการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างสันติสุขของผู้นำทางสังคมในประเด็นของตัวผู้นำในที่นี้มุ่งเน้นถึงตัวผู้นำทางศาสนาเป็นเบื้องต้น เพราะผู้นำทางศาสนาถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีบทบาทในสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมชาวพุทธสังคมชาวมุสลิมหรือศาสนาอื่นก็ตาม ประชาชนในสังคมย่อมให้ความเคารพนับถือต่อตัวของผู้นำเป็นอย่างยิ่ง ในการนี้ทางเครือข่ายก็มีการพูดถึงบทบาทของผู้นำ ในการที่จะทำอะไรให้ผู้นำได้มีการประสานความคิดความร่วมมือในการสร้างสันติสุขร่วมกันและได้เป็นผู้ที่มีความคิดในการที่จะทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีความสามัคคีกัน ได้เรียนรู้ร่วมกันในการอยู่ร่วมกัน

2. ด้านปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการศึกษาโดยการสัมภาษณ์และสังเกตในประเด็นปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ทำให้ทราบว่าในสถานการณ์แห่งความรุนแรงที่เกิดขึ้นใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่วนหนึ่งเกิดจากกระบวนการสื่อสารที่ไม่สำเร็จเท่าที่ควร ด้วยปัจจัยหรือข้อจำกัดบางประการที่ไม่สามารถทำให้กระบวนการสื่อสารเพื่อสันติ

จากข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ทำให้ผู้วิจัยมีทัศนะเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการสร้างสันติของผู้นำทางสังคมเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

1) การมีวัฒนธรรมที่ต่างกัน

การมีลักษณะเป็นพหุวัฒนธรรมถือเป็นช่องว่างที่ทำให้ผู้คนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ห่างกัน ลักษณะที่เป็นพหุวัฒนธรรมเป็นมิติทางสังคมที่ถูกกำหนดขึ้น แต่โดยความเป็นจริงในอีกด้านหนึ่งคำว่าพหุวัฒนธรรมคือสัญลักษณ์ของช่องว่างที่ทำให้ประชาชนในพื้นที่ยังเข้ากันไม่ได้ แม้จะถูกมองว่าพหุวัฒนธรรมคือความงดงามทางวัฒนธรรม แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าความเป็นพหุวัฒนธรรมในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการเข้ากันได้ทางวัฒนธรรม ดังนั้น สิ่งที่เรียกว่าพหุวัฒนธรรมโดยข้อเท็จจริงแล้วคือความแตกต่างทางวัฒนธรรม และความแตกต่างทางวัฒนธรรมนี้ก็ถือเป็นปัญหาและอุปสรรคอย่างหนึ่งในการทำหน้าที่ปิดกั้นกระบวนการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ให้เกิดขึ้นในพื้นที่

2) การมีอคติต่อกัน

จากเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ แม้ว่าการสร้างสถานการณ์ความรุนแรงจะมาจากคนบางคนหรือบางกลุ่มซึ่งเป็นผู้ไม่ประสงค์ดีต่อการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและมุสลิม แต่การเกิดเหตุรุนแรงแต่ละครั้งก็เป็นสาเหตุให้ทั้งชาวไทยพุทธและมุสลิมเกิดช่องว่างด้านความสัมพันธ์และเป็นสาเหตุเล็ก ๆ ที่ทำให้ต่างฝ่ายต่างเกิดความลำเอียงทางความรู้สึกนึกคิดเมื่อมีความลำเอียงทางความรู้สึกนึกคิดเป็นฐานแล้วการจะให้กลุ่มชาวไทยพุทธและไทยมุสลิมเข้าสู่กระบวนการสื่อสารเพื่อสันตินั้นก็เป็นเรื่องยากอย่างยิ่ง ภาวะการมีอคตินี้ได้ปรากฏกระจายอยู่ในตัวบุคคลบางคนหรือบางกลุ่ม เป็นเหตุให้ทั้งชาวไทยพุทธและมุสลิมบางคนบางกลุ่มมีความรู้สึกไม่ไวใจหรือหวาดระแวงต่อกัน

3) การมีความรู้สึกถึงความเป็นพวกเขาพวกเรา

แม้ว่ากลุ่มชาวไทยพุทธและมุสลิมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้จะมีประวัติศาสตร์การอยู่ร่วมกันมาอย่างยาวนานนับหลายศตวรรษและได้ชื่อว่าเป็นประชากรไทยเหมือนกัน แต่ความรู้สึกนึกถึงความเป็นชาติพันธุ์ของตัวเองและความรู้สึกถึงความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตนในกลุ่มชาวไทยมุสลิมยังปรากฏมีอยู่อย่างเหนียวแน่น ความรู้สึกถึงความเป็นมลายูนี้มีการผูกติดอยู่กับการเป็นอิสลามิกชน (มุฮัมหมัด ไลซูรี, 2548) ที่ทำให้เกิดความรู้สึกถึงความแปลกแยกจากกลุ่มคนอีกกลุ่มคือกลุ่มชาวไทยพุทธ ในขณะที่กลุ่มชาวไทยพุทธเองก็มีความรู้สึกนึกคิดถึงความเป็นพวกตน

3. ด้านการนำเสนอรูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของชาวชุมชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการศึกษาโดยการลงพื้นที่สังเกตและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้นำทางสังคมของชาวไทยพุทธและมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้คือ ปัตตานี ยะลาและนราธิวาสทำให้คณะผู้วิจัยได้ทราบถึงแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมของทั้งสองกลุ่มชนอันนำมาสู่การนำเสนอถึงข้อเสนอแนะในการใช้เป็นกระบวนการสื่อสารเพื่อสันติของผู้นำของทั้งสองกลุ่มเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

1) การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม

กระบวนการสื่อสารที่ประสงคจะก่อให้เกิดสันติในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้คือ ปัตตานี ยะลาและนราธิวาสก็เช่นเดียว ผู้สื่อสารจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมของกลุ่มคนที่ต่างวัฒนธรรมจากตน เพราะพื้นที่ดังกล่าวนี้เป็นที่อาศัยอยู่ของผู้คนต่างวัฒนธรรม โดยเฉพาะชาวไทยมุสลิมที่ถือเป็นชนกลุ่มใหญ่ในพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตนสูงและมีความหลากหลาย โดยวัฒนธรรมเหล่านั้นส่วนใหญ่เป็นผลสืบเนื่องมาจากคำสอนทางศาสนาอย่างใดก็ตาม แม้ว่าชาวไทยมุสลิมจะเป็นชนกลุ่มใหญ่ในพื้นที่แต่การสื่อสารเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติกับชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ก็มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

2) การมีส่วนร่วมทางสังคม

การสื่อสารเพื่อสร้างสันติสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของผู้นำทางสังคมชาวไทยพุทธและมุสลิมจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยกิจกรรมหลาย ๆ รูปแบบและหลาย ๆ อย่าง ซึ่งหนึ่งในหลายประการนั้นคือการให้ทั้งสองฝ่ายได้มีส่วนร่วมทางสังคมในโอกาสต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มผู้นำได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

3) การให้ความรู้

ในการสื่อสารเพื่อสร้างสันติสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของผู้นำทางสังคมชาวไทยพุทธและมุสลิมนั้น การให้ความรู้ก็มีความจำเป็นในลำดับต้นของเครื่องมือสร้างความสมานฉันท์ระหว่างกันของผู้คน ในประเด็นนี้อาจจะต้องอาศัยภาครัฐเข้ามาดูแลหรือสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมแห่งการเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อให้งานด้านการสร้างสันติดำเนินไปได้ โดยมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เช่น เพื่อให้ชาวชุมชนไทยพุทธและมุสลิมยึดมั่นความดี ความถูกต้อง เข้าใจการอยู่ร่วมกัน เพื่อไม่ให้ประชาชนใช้อารมณ์ตัดสิน ให้ประชาชนรู้จักการรับฟังที่ดี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แก่กันและกัน เกิดความสามัคคี เป็นต้น

4) การเรียนรู้สังคมพหุวัฒนธรรม

การเรียนรู้หรือการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นประเด็นหนึ่งที่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกันได้และก็ถือได้ว่า หากการที่คนในสังคมไม่มีความต้องการที่จะเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ก็สามารถที่จะทำให้เกิดความแตกแยกกันของคนในสังคมได้เหมือนกัน ชาวชุมชนไทยพุทธและมุสลิมจึงได้เห็นถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมว่าจะเป็นรูปแบบหนึ่ง และเป็นรูปแบบที่สำคัญของการสร้างสันติสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทางชุมชนไทยพุทธและมุสลิมจึงมีการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับประชาชนในสังคม เพื่อที่จะให้เรียนรู้เกี่ยวกับสังคมพหุวัฒนธรรม ที่มีวัฒนธรรมอยู่กันอย่างหลากหลาย การที่ทางชาวไทยพุทธและมุสลิมได้ จัดกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการร่วมกันทางประเพณีวัฒนธรรม หรือการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกัน เพื่อหวังที่จะให้ประชาชนชาวพุทธและมุสลิมได้มีความสัมพันธ์กันทางวัฒนธรรม

5) การสื่อสารเชิงสันติ

จากการศึกษาพบว่าหลายปีที่ผ่านมาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ย่อมเป็นปัจจัยแห่งการไม่ไว้วางใจกันในกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน หรือแม้กระทั่งเจอกันในบางครั้งก็เกิดความรู้สึกที่ไม่ค่อยไว้วางใจกันนั้น มักจะเกิดขึ้นภายใน ความรู้สึกของทั้งชาวพุทธและมุสลิม ทางชุมชนชาวพุทธและมุสลิมได้ตระหนักและเริ่มกล่าวถึง เครื่องมือที่จะเชื่อมประสานประชาชนในที่พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ได้อยู่ร่วมกันอย่าง สันติสุขมีความสุขดังเดิม มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และมีความเข้าใจที่ดีต่อกัน

6) การสร้างสัมพันธ์ของผู้นำ

ความเป็นมิตรของผู้นำในที่นี้ ผู้วิจัยได้มุ่งเอาผู้นำทางศาสนาเป็นหลักในการวิเคราะห์ เพราะถือว่าผู้นำทางศาสนาเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญและได้รับการเคารพนับถือจากประชาชน อย่างยิ่ง ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์ว่าผู้นำที่จะมีลักษณะที่จะสร้างความเป็นมิตรที่ดีให้เกิดขึ้นมาได้นั้น ต้องมีหลักดังต่อไปนี้

1. เมตตา การแสดงออกทางกาย ทางวาจาและทางใจด้วยความเมตตา ด้วยกิริยาอาการที่สุภาพเรียบร้อย อ่อนโยน แสดงไมตรีและความหวังดีต่อกัน ผู้นำทางศาสนาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควรมีการช่วยเหลือมีการให้ความร่วมมือเคารพในสิทธิและเสรีภาพของกันและกันร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยกัน โดยใช้มิติทางศาสนา มาทำความเข้าใจกันและร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่ประชาชนของแต่ละศาสนา

2. กรุณา การแสดงออกทางกาย ทางวาจาและทางใจด้วยความกรุณา ความปรารถนาให้คนอื่นพ้นทุกข์ ความไม่สบายกายไม่สบายใจ และเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน

3. มุทิตา : ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี คำว่า "ดี" ในที่นี้ หมายถึง การมีความสุขหรือมีความเจริญก้าวหน้า ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีจึงหมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ไม่มีจิตโลภริษยา ความริษยา คือ ความไม่สบายใจ ความโกรธ ความฟุ้งซ่านซึ่งมักเกิดขึ้นเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีกว่าตน

4. อุเบกขา : การรู้จักวางเฉย หมายถึง การวางใจเป็นกลางเพราะพิจารณาเห็นว่า ใครทำดีย่อมได้ดี ใครทำชั่วย่อมได้ชั่ว ตามกฎแห่งกรรม คือ ใครทำสิ่งใดไว้สิ่งนั้นย่อมตอบสนองคืนบุคคลผู้กระทำ เมื่อเราเห็นใครได้รับผลกระทบในทางที่เป็นโทษเราก็ไม่ควรดีใจหรือคิดซ้ำเติมเขาในเรื่องที่เกิดขึ้น ผู้นำควรมีความปรารถนาดี คือพยายามช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ในลักษณะที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

จากคุณสมบัติดังกล่าวตามที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์หลักธรรมทั้ง 4 ประการข้างต้น เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของลักษณะของการเป็นมิตรที่ดีต่อกันและระหว่างผู้นำของศาสนาแต่ละศาสนาซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างยิ่งในการสร้างความสันติสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

อภิปรายผล

1. ด้านการศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการศึกษาในประเด็นกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ในกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการศึกษาพบว่าผู้นำกลุ่มส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ถือเป็นเรื่องดีสำหรับทุกคน อย่างไรก็ตามในกระบวนการสื่อสารก็ควรประกอบไปด้วยองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1.1 การตั้งสัมมาทิฐิเป็นเบื้องต้น อันได้แก่ การปรับทัศนคติหรือความคิดเห็นของตนให้ถูกต้อง มองโลกอย่างเข้าใจ ในที่นี้หมายถึงมองเพื่อนร่วมสังคมอย่างถูกต้อง เข้าใจสภาพการณ์ทางสังคมของเพื่อนร่วมสังคมอย่างถูกต้องไม่ผิดไปจากความจริง มองเห็น

ความสำคัญของการพูดคุยสื่อสารกับเพื่อนร่วมสังคม การตั้งสัมมาทิฐิเป็นเบื้องต้นถือเป็นการเตรียมความพร้อมทางจิต เป็นเสมือนปรับเรตซ์ของความรู้สึกให้ถูกต้องพร้อมที่จะเข้าสู่กระบวนการของการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ เป็นการเตรียมตัวอยู่ในครรลองที่เหมาะสมมองเห็นความจริงอย่างถูกต้อง

1.2 การกำจัดอคติในจิตใจอันได้แก่ การตรวจสอบความรู้สึกของตนเองว่ามีความรู้สึกนึกคิดอย่างไรต่อเพื่อนร่วมสังคม เป็นการสำรวจความพร้อมภายในความรู้สึกว่ามีสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่จะขัดขวางตนเองไม่ให้เข้าสู่กระบวนการของการเจรจาพูดคุยหรือให้ตนเองเข้าสู่กระบวนการพูดคุยสื่อสารอย่างมีเงื่อนไขข้อจำกัด เช่น เข้าสู่กระบวนการสื่อสารด้วยท่าทีที่โกรธเคือง ชอบหรือไม่ชอบคู่สนทนาเป็นทุนเดิม หรือเข้าร่วมกิจกรรมการสนทนาเพื่อสร้างสรรค์สันติด้วยความรู้สึกกลัวกังวล หากสำรวจพบว่าสิ่งทั้งหลายเหล่านี้นั่งค้ำอยู่ในจิตใจก็ควรกำจัดต้นตอเหล่านี้ออกไปจากจิตใจหรือความรู้สึกให้หมดสิ้นเสียก่อนแล้วจึงเข้าสู่กระบวนการของการสื่อสารหรือพูดคุยกันอย่างสร้างสรรค์เพื่อสร้างสรรค์สันติภาพให้เกิดขึ้น

1.3 การสร้างความเข้าใจต่อกันอันได้แก่ การอยู่ในกระบวนการพูดคุยสื่อสารเพื่อสร้างสันติให้เกิดขึ้น เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากการกำจัดอคติในจิตใจให้หมดไป นั่นคือเมื่อมีความพร้อมที่จะพูดคุยอย่างสร้างสรรค์แล้ว จึงเข้าสู่กระบวนการสร้างความเข้าใจต่อกันซึ่งมีความสำคัญมาก เพราะเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติ เป็นกระบวนการที่จะสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในระดับที่สูงขึ้น หรือเป็นกระบวนการที่มีผลสัมฤทธิ์อยู่ในตัวเอง กล่าวคือ หากผู้นำสามารถสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันได้ การจะสร้างความขัดแย้งทุกอย่างยุติลงได้ก็เกิดขึ้น

1.4 การสื่อสารด้วยปัญญาอันได้แก่ การพูดคุยบนพื้นฐานของการใช้ปัญญาหรือความคิดอย่างถูกต้อง ตรงกับความจริงที่ปรากฏ คิดอย่างอิสระจากเงื่อนไขทั้งหลาย ไม่ยอมใช้ความคิดที่มีอะไรมากำกั้อยู่เบื้องหลัง เป็นการสื่อสารด้วยบรรยากาศที่งดงามเพราะต่างฝ่ายต่างใช้ปัญญาเป็นเครื่องในการร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมการพูดคุยสื่อสาร

จากการศึกษาพบว่าในกระบวนการสื่อสารกลุ่มผู้นำทั้งชาวพุทธและมุสลิมมีความต้องการที่จะสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติในพื้นที่ 3 จังหวัดภาคใต้ ซึ่งในกระบวนการสื่อสารเหล่านั้น หากมุ่งหวังการบรรลุผล ก็ต้องประกอบด้วยองค์ประกอบอันเป็นกระบวนการดังที่กล่าวมา

2. ด้านปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการศึกษาโดยการสังเกตและสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำทางสังคมทั้งที่เป็นชาวพุทธและมุสลิมพบว่าแม้ว่ากลุ่มผู้นำจะมีความปรารถนาในการพูดคุยเจรจาหรือสื่อสารเพื่อสร้างเสริมความเข้าใจอันดีต่อกัน แต่ก็มีอุปสรรคหรือปัญหาที่คอยขัดขวางกระบวนการสื่อสารดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ปัญหาหรืออุปสรรคดังกล่าวเป็นภาวะแฝงที่อยู่ร่วมกับสังคมของการอยู่ร่วมกันระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมเอง เป็นภาวะที่แทรกซ้อนอยู่ในสภาพการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของทั้งชาวไทยพุทธและมุสลิม เช่น การมีสังคมและวัฒนธรรมรวมถึงอัตลักษณ์เฉพาะที่ต่างกัน การมีอคติที่สั่งสมมาอย่างยาวนานหลายทศวรรษ ซึ่งเป็นอคติที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจของมุสลิมบางกลุ่มจนเป็นเหตุให้นาตนเองออกไปสู่วิถีทางของการเป็นผู้อกร่ำร้าย เป็นต้น

เงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมเหล่านี้แม้ว่าจะปรากฏมีอยู่ในกลุ่มคนระดับผู้ตามเป็นส่วนใหญ่แต่กลับมีผลกระทบถึงกลุ่มผู้นำด้วยเช่นกัน นั่นคือ แม้ว่าจะมีความปรารถนาเข้าสู่กระบวนการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ แต่อาจถูกกดดันจากกลุ่มผู้ตามบางกลุ่มใช้วิธีการข่มขู่ปิดกั้นไม่ให้ผู้นำเหล่านั้นเข้าสู่กระบวนการเจรจาได้ โดยการแสดงออกในลักษณะต่าง ๆ จนเป็นเหตุให้กลุ่มผู้นำเหล่านั้นติดสินใจที่จะไม่เข้าสู่กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างสรรค์สันติภาพให้เกิดขึ้นในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ในที่สุด

3. ด้านการนำเสนอรูปแบบการจัดการชุมชนเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของชาวมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

จากการศึกษาโดยการลงพื้นที่สังเกตและสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้นำทางสังคมของชาวไทยพุทธและมุสลิมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้คือ ปัตตานี ยะลาและนราธิวาสทำให้คณะผู้วิจัยได้ทราบถึงแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมของทั้งสองกลุ่มชนอันนำมาสู่การนำเสนอถึงข้อเสนอแนะในการใช้เป็นกระบวนการสื่อสารเพื่อสันติของผู้นำของทั้งสองกลุ่มเป็นประเด็นดังต่อไปนี้

3.1 การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมซึ่งเป็นกระบวนการที่จำเป็น เพราะพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ชื่อว่าเป็นดินแดนพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้น การจะให้บรรลุถึงความสำเร็จในการสร้างสรรค์สันติภาพได้นั้น จำเป็นต้องมีความเข้าใจในหลักการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม

3.2 การมีส่วนร่วมทางสังคมซึ่งเป็นกระบวนการที่จำเป็นในการจัดการชุมชน การมีส่วนร่วมถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการชุมชน เพราะกิจกรรมของชุมชนหรือรูปลักษณะของชุมชนจะเป็นไปในทิศทางใด อาจกล่าวได้ว่าต้องอาศัยการมีส่วนร่วมทางสังคมของชาวชุมชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางสังคมของชาวชุมชนจึงถือเป็นกระบวนการหนึ่งในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

3.3 การให้ความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการชุมชน เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ด้วยเหตุที่การให้ความรู้เป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนอย่างหนึ่ง ความเข้มแข็งของชุมชนเกิดขึ้นได้ด้วยอาศัยการที่ชาวชุมชนมีความรู้ ซึ่งคำว่ารู้ในที่นี้อาจหมายถึงมีความรู้ในการประกอบอาชีพ หรือรู้เท่าทันความเป็นจริงของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นก็ได้

3.4 การเรียนรู้สังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งก็คือการเรียนรู้หรือการสร้างทำความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นประเด็นหนึ่งที่เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกันได้และก็ถือว่าหากการที่คนในสังคมไม่มีความต้องการที่จะเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ก็สามารถที่จะทำให้เกิดความแตกแยกกันของคนในสังคมได้เหมือนกัน ชาวชุมชนไทยพุทธและมุสลิมจึงได้เห็นถึงความสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมว่าจะเป็นรูปแบบหนึ่งและเป็นรูปแบบที่สำคัญของการสร้างสันติสุขในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

3.5 การสื่อสารเชิงสันติ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าหลายปีที่ผ่านมาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ย่อมเป็นปัจจัยแห่งการไม่ไว้วางใจกันในหมู่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน หรือแม้กระทั่งเจอกันในบางครั้งก็เกิดความรู้สึกที่ไม่ค่อยไว้วางใจกันนั้น มักจะเกิดขึ้นภายในความรู้สึกของทั้งชาวพุทธและมุสลิม ทางชุมชนชาวพุทธและมุสลิมได้ตระหนักและเริ่มกล่าวถึงเครื่องมือที่จะเชื่อมประสานประชาชนในที่พื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ได้อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขมีความสุขดังเดิม มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และมีความเข้าใจที่ดีต่อกัน

3.6 การสร้างสัมพันธ์ของผู้นำ ซึ่งหมายถึงความเป็นมิตรของผู้นำที่จะเป็นเหตุนำไปสู่การเจรจาสื่อสารเพื่อการสามารถอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอเพื่อการนำงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 หน่วยงานภาครัฐที่ทำหน้าที่ดูแลด้านความมั่นคงของชาติควรร่วมมือกับชุมชนหรือท้องถิ่นให้การส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์สันติภาพในพื้นที่ในภาพรวมโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับนโยบาย

2.2 ภาคประชาชนควรร่วมมือกับภาครัฐจัดทำแผนพัฒนาชุมชน และมีการกำกับการดำเนินงานตามแผน ตลอดถึงมีการติดตามประเมินผลอย่างใกล้ชิด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาประเด็นกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นไปเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของชาวชุมชนในพื้นที่ 3 จังหวัดภาคใต้เพิ่มเติม

2.1 ควรมีการศึกษาในลักษณะของการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางสังคมของชาวชุมชนไทยพุทธและมุสลิมในพื้นที่ 3 จังหวัดภาคใต้เพื่อความเข้มแข็งทางสังคมของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

พรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2550). มนุษย์สัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มูฮัมหมัด ไลซูรี. (2548). ข้าคือคนไทยเชื้อสายมลายู. หนังสือวิชาการฉบับสมานฉันท์. งานเมลิตกลางแห่งประเทศไทย ฮ.ค.1426 19-21 พฤศจิกายน 2548. สมาน อุ้งามสินบรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ออฟเซ็ท เพรส จำกัด.

สัมภาษณ์ นายนายอภิชาติ บินมามะ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 ต.สุไหงปาดี อ.ไหงปาดี จ.นราธิวาส (15 ธันวาคม 2561). กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. (สุชาติ ใหม่อ่อน, สัมภาษณ์)

สัมภาษณ์นายนายอารีฟิน เจ๊ะแม รองประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดยะลา. (6 พฤศจิกายน 2561). กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. (สุชาติ ใหม่อ่อน, สัมภาษณ์)

สัมภาษณ์พระครูอุดมธรรมาทร เจ้าคณะอำเภอยะหริ่ง จ.ปัตตานี. (6 พฤศจิกายน 2561).

กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างเสริมสันติของผู้นำทางสังคมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้.

(สุชาติ ไหมอ่อน, สัมภาษณ์)

สัมมา ธรณิธย์. (2556). ภาวะผู้นำของผู้บริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : ข้าวฟ่าง.

สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. (ม.ป.ป.) ทฤษฎีการสื่อสาร.